

Živé námestie

Pocitová mapa k územiám Kamenného námestia a Námestia SNP

Spracovateľ: Inštitút SGI

Vydal: Aliancia Stará Tržnica – občianske združenie

Licencia: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported (CC BY-NC-SA 3.0)

Projekt Živé námestie je spoločným výstupom projektu Shared Cities: Creative Momentum, spolufinancovaného z programu Európskej únie Kreatívna Európa, a Národného projektu Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík, operačný program Efektívna verejná správa, podporeného z Európskeho sociálneho fondu.

Shared Cities: Creative Momentum je európskou kultúrnou platformou, ktorá adresuje aktuálne výzvy európskych miest. SCCM je spoločným projektom partnerov Goethe-Institut (DE), Česká centra (CZ), reSITE (CZ), Vysoká škola výtvarných umení (SK), Association of Belgrade Architects (RS), Hungarian Contemporary Architecture Centre – KÉK (HU), Katowice City of Gardens (PL), KUNSTrePUBLIK (DE), Mindspace (HU), Aliancia Stará Tržnica (SK), Res Publica – Cities Magazine (PL). Spolufinancované z programu Európskej únie Kreatívna Európa.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.



Úvod

Spoločný projekt *Aliancie Stará Tržnica (AST)* a *Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI)* s názvom *Živé námestie* sa zameriava na tvorbu koncepcií a plánov využívania verejných priestorov a participáciu obyvateľov a obyvateľiek na ich tvorbe, správe a užívaní. Centrom záujmu projektu *Živé námestie* sú kľúčové centrálné plochy mesta Bratislava - Kamenné námestie a Námestie SNP, ktoré, hoci sú historicky, kultúrne či politicky významnou súčasťou verejného priestoru hlavného mesta, sú dlhodobo zanedbané a vyžadujú koncepčný skok pri ich obnove. Z tohto dôvodu je hlavným cieľom projektu príprava detailných podkladov pre uskutočnenie architektonickej súťaže na komplexné riešenie týchto plôch. Sekundárnym cieľom projektu je zároveň príprava návrhov relatívne nenákladných architektonických, dopravných, organizačných či dizajnových zmien na námestiach, tzv. quick wins. Tie možno realizovať v pomerne krátkom čase s obmedzeným rozpočtom, no zároveň nimi možno dosiahnuť silný pozitívny dopad na život obyvateľstva a zážitok užívateľov a užívateľiek týchto priestorov. Takéto zásadné zmeny však nemôžu prebehnúť bez konzultácie a participácie s verejnosťou, stakeholdermi či odborníkmi a odborničkami na vybrané oblasti mestského plánovania.

Naším zámerom je pripraviť okrem iného aj návrh, ako má mesto pristupovať k zmenám a údržbe verejného priestoru tak, aby do procesu zahrnulo ľudí a relevantných aktérov. Problémom je, že tvorbe koncepcií a plánov na úrovni mesta často nepredchádza hĺbková analýza dát zachytávajúca skúsenosti obyvateľstva, hlavných aktérov a tiež expertov a expertiek. Súčasťou projektu je preto séria aktivít zameraných na zber informácií, dát a názorov o námestiach, ako aj zber množstva najrôznejších návrhov, štúdií, dát či iných podkladov z produkcie tretích strán. Aktivity detailne mapujú pohľady a skúsenosti relevantných partnerov s cieľom vytvoriť vhodné podklady nielen pre uskutočnenie súťaže, no tiež pre návrhy a implementáciu quick wins. Z tohto dôvodu sme v rámci participatívnych aktivít projektu možnej budúcej premeny Kamenného námestia a Námestia SNP oslovili obyvateľov a návštevníkov priestoru námestí.

Emočná mapa

Emočná mapa slúžila ako jeden z nástrojov, ktorý sme počas realizácie nášho výskumu využili na zber dát. Nesporná výhoda tejto aktivity spočívala v efektívnosti, keď sa za veľmi krátky čas kontaktu s respondentmi a respondentkami podarilo získať detailné informácie o kladoch ako aj záporoch priestoru oboch námestí. Zber dát prostredníctvom emočnej mapy prebiehal v priestoroch Starej tržnice v dňoch 21.10., 28.10. a 18.11.2017, vždy v sobotu v dopoludňajších hodinách počas trhov konaných pravidelne v priestore Starej tržnice. Sobotný termín nám umožnil oslovenie širokej vzorky opýtaných, pričom sme o nich nezbiehali žiadne osobné dáta

slúžiace k ich identifikácií. Dopoludňajší čas bol zvolený aj z dôvodu vysokej koncentrácie nakupujúcich práve v tomto čase. Zber dát prebehol priamym oslovením nakupujúcich s dvoma konkrétnymi otázkami:

1. **Kde sa v danom priestore cítite príjemne a prečo?**
2. **Kde sa v danom priestore cítite nepríjemne a prečo?**

K dispozícii bola pre opýtaných veľká 3D mapa zobrazujúca priestor Kamenného námestia, Námestia SNP a prilahlých ulíc. Respondenti a respondentky mali možnosť na otázky odpovedať prostredníctvom umiestnenia farebnej bodky priamo do mapy s vysvetlením svojho výberu. Tieto vysvetlenia boli dobrovoľníkmi zaznamenané do slovnej podoby a následne spracované pre potreby tohto výstupu.

Dovedna sa nám v rámci tejto aktivity podarilo nazbierať 263 podnetov, pričom viac ako dve tretiny z nich boli negatívneho charakteru. Veľká časť respondentov a respondentiek nám pri položení oboch otázok, tak ako ich uvádzame vyššie, nebola schopná odpovedať na kladne ladenú otázku. Z celkového počtu nazbieraných podnetov len 74 z nich bolo kladného charakteru.

Pozitívne nálezy

Najpozitívnejšie hodnotenia sú naviazané predovšetkým na Starú tržnicu. Stará tržnica bola mimoriadne pozitívne hodnotená v kontexte akcií konaných v jej vnútri (trhy, kultúrne akcie), ako aj s verejným priestranstvom pred Starou tržnicou. O pozitívnom hodnotení tohto priestoru svedčí aj fakt, že sa objavila vo viac ako polovici celkového počtu pozitívnych hodnotení. Predovšetkým premena priestoru za posledné obdobie zaznamenala silný ohlas - pozitívne bol priestor hodnotený najmä z hľadiska možnosti sedenia a relaxu, vizuálu celého priestoru, či živosti a možnosti aktívneho využívania priestoru jeho návštevníkmi.

Všetky ďalšie pozitívne hodnotenia už zďaleka nemali tak silnú relevanciu a boli omnoho menej frekvencované. Päťina kladných hodnotení bola spojená s celým priestorom Námestia SNP, pričom najpozitívnejšie boli hodnotené aspekty dostatku zelene, či historickej funkcie. S pozitívnym charakterom odpovedí sa stretávame aj v prípade Poštovej ulice a Hurbanovho námestia. V prípade Poštovej ulice bola pozitívne hodnotená hlavne pešia zóna, ktorá nie je pri porovnaní s priestorom Námestia SNP tak zahltená automobilovou dopravou. Respondenti a respondentky najčastejšie spomínali v prípade Poštovej ulice veľkomestský charakter postačujúco širokého bulváru a dostatok zelene v priestore. Táto zeleň hlavne v letných mesiacoch tvorí príjemnú mikroklimu a prináša prirodzený tieň. Pozitívne hodnotenie sa dostalo aj Hurbanovmu námestiu, ktoré rovnako ako v prípade Poštovej ulice bolo oceňované za menej parkujúcich automobilov v porovnaní s ostatnými predmetnými miestami. Len zlomok odpovedajúcich nachádzal pozitívne hodnotenia aj na priestor Kamenného námestia.

Napadlo im iba spomenúť strom uprostred námestia, či zvonkohru na budove obchodného domu. Žiaden element Kamenného námestia v pozitívnych hodnoteniach ale neprekonal 10 % odpovedí.

Negatívne nálezy

Ako už bolo uvedené vyššie, negatívne podnety jednoznačne prevažovali, takže aj zhrňujúci text opisujúci ich detailnejšie, bude rozsiahlejší. Z celkového zhodnotenia negatívnych podnetov ich môžeme rozdeliť do kategórie všeobecnejších a kategórie priamo na miesto naviazaných problémov. Časť opýtaných reagovala na druhú otázku skôr vo všeobecnejšej rovine, kedy boli problematické body označené na viacerých miestach. Všeobecné problémy celej lokality boli napríklad chýbajúca zeleň, problematická pozícia parkovania v priestore a prítomnosť ľudí bez domova.

V otázke zelene boli najproblémovjšími miestami lokality: priestor pred vstupom do obchodného domu na Kamennom námestí, rovnako tak ale aj Hurbanovo námestie, kde respondenti a respondentky výraznejšie vnímali absenciu zelene. Problém parkovania je zas vnímaný najintenzívnejšie v oblasti Námestia SNP, a to vo všetkých jeho častiach. Najčastejšie označovaným problematickým priestorom, kde zavádzajú zaparkované autá, je priestor námestia pred Nemocnicou Milosrdných bratov, a v priestore pred obchodným domom Dunaj. Negatívne hodnotenie získalo aj parkovanie v blízkosti Kamenného námestia – parkovisko pred Mestskou sporiteľňou a supermarketom Lidl, aj väčšie parkovisko pri hoteli Kyjev zo strany Špitálskej ulice. Negatívne hodnotenie prítomnosti ľudí bez domova v priestore bolo rozšírené vo všetkých častiach predmetného územia, so silnejšou frekvenciou pred OD Tesco.

Všeobecnejšia rovina odpovedí sa pretavila aj do veľkej časti odpovedí respondentov a respondentiek v zmysle problematických bodov na námestiach, kedy sa odpovede viac-menej kryli s odpoveďami, ktoré sme zaznamenávali v iných formách dopytovania – napr. dotazník verejnosti k oboj námestiam. Najčastejšie problematické body námestí boli v prípade Kamenného námestia nehostinná betónová neudržiavaná plocha námestia, v prípade Námestia SNP jeho nesúrodosť, problematickosť plochy námestia tvoreného niekoľkými vrstvami aj celkovo problematický koncept celého námestia.

Zo špecifickejších odpovedí poukazujúcich na konkrétne malé miesta sa niekoľko bodov na námestiach rovnako opakovalo frekventovanejšie ako iné. V prípade Kamenného námestia sa ako problematické javia byť stánky, kedy respondenti a respondentky vnímali ich nejednotnosť v prevedení, ale aj problematický výber poskytovaných služieb.

Ďalšia frekventovaná oblasť sa týkala využitia strechy budovy obchodného domu. Časť opýtaných si pamätá ešte na dobu, kedy fungovala prevádzka na streche budovy obchodného domu. Práve preto negatívne hodnotia to, že je táto strecha nevyužívaná a že pustne aj priestor rampy slúžiacej na voľný prechod do priestoru strechy. Celkovo sa dá hodnotiť, že problematické body Kamenného námestia sú viac jednorozmerné a spojené s jednou malou časťou územia. Takmer nikto z respondentov sa nevenoval častiam námestia inde ako v okolí stánkov, či priamo vstupu do obchodného domu. Časť námestia od zvonkohry smerom k Dunajskej ulici, zadná časť pri hoteli Kyjev smerom k uliciam Rajská a Cintorínska ostala takmer bez povšimnutia.

Problematických dimenzií Námestia SNP bolo v tomto prípade podstatne viac. Ľudia prirodzene námestie členia na jednotlivé časti, pričom primárne rozšírenie je medzi priestorom pred Starou tržnicou a priestorom okolo Milosrdných bratov a v okolí pamätníka. Priestor pred Starou tržnicou síce zaznamenal veľmi pozitívny ohlas, ako uvádza tento text vyššie, stretol sa ale aj s kritickými hlasmi. Problematická je v tomto ohľade hlavne nevhodná nerovná dlažba. Druhým problematickým bodom, ktorý v tomto prípade rezonoval, bola architektonická stránka a realizácia priestoru okolo vykopávok. Tento priestor opýtaní hodnotili ako neatraktívny a zle riešený smerom k užívateľskej prístupnosti a turistickej príťažlivosti. Napríklad spomínali, že tam nie je spoza skla dostatočný výhľad smerom do vnútra a celá stavba na prvý pohľad nepôsobí atraktívne. Navyše do veľkej miery zaberá časť námestia, kedy vlastne svojou prítomnosťou v priestore robí z časti ulice smerom k Manderláku mŕtvu zónu.